

Csiki Varga Tamás

„Tudomány a békéért és biztonságért” – Interjú Dr. Deniz Betennel

2018. október 12-én Antonio Missiroli, a NATO új típusú biztonsági kihívásokkal foglalkozó főtitkárhelyettese (*Emerging Security Challenges Division*) Budapestre látogatott. A látogatás keretében a Külgazdasági és Külügyminisztériummal, valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel közösen információs napot tartottak. Ebből az alkalomból készítettünk interjút Dr. Deniz Betennel, a NATO Science for Peace and Security (SPS) programjának részlegvezetőjével arról, hogy a szövetség milyen tudományos tevékenységek keretében működik együtt civil szereplőkkel, és ezáltal hogyan erősíti a békés együttműködést a szövetséges és partnerállamokkal.

Csiki Varga Tamás: *Alapításának 70. évfordulójához közeledve nyugodtan fogalmazhatunk úgy, hogy a NATO kétségtelenül a modern történelem legsikeresebb politikai-katonai szövetsége. Először is, mit gondol, mik lehetnek e siker legfőbb okai?*

Deniz Beten: A NATO azért válhatott a legsikeresebb a szövetségé, mert képesek voltunk változni, amikor a világ változott. A szövetség 1949-es alapításától 1989-ig a NATO célja egyértelmű volt: a Szovjetunió elrettentése a hidegháború idején. Miután a berlini fal leomlott, a NATO küldetése is megváltozott: a délszláv háború megfékezése, az Afganisztánban menedékre lelő terrorizmus elleni fellépés és az Afrika szarvánál felélénkülő kalózkodás-ellenes művelet keretében kiléptünk az észak-atlanti térség határain kívülre (*out-of-area*) és szerepet vállaltunk a válságkezelésben. 2014-ben Oroszország illegálisan magához csatolta a Krímet, ezzel egyidejűleg pedig tanúi lehettünk az „Iszlám Állam” felemelkedésének Irakban és Szíriában. Ezekre a fejleményekre is választ kellett adni, és a NATO ismét alkalmazkodott. Az elmúlt néhány évben kollektív védelmi képességeink legnagyobb mértékű megerősítése zajlik a hidegháború óta, miközben fokoztuk az együttműködést partnereinkkel is, hogy a stabilitást a szomszédos térségekben is erősíteni tudjuk. Folyamatosan adaptálódunk egy sokkal kiszámíthatatlanabbá vált világhoz.

Sikerünk annak is köszönhető, hogy a NATO a létfontosságú transzatlanti kötelék megtestesítője, amely garantálja számunkra a prosperitást, biztonságot és szabadságot. Elköteleztük magunkat amellett, hogy bármely szövetséges állam elleni támadás mindannyiunk elleni támadás. A NATO minden egyes szövetségesnek biztosítja az erők megszorozását, így mindannyiunkat erősebbé tesz és nagyobb biztonságot garantál.

Cs. V. T.: *A szövetség a 21. században is képes volt sikeresen alkalmazkodni a dinamikusan változó biztonsági környezethez. Melyek napjaink legsürgetőbb, a szövetségesek közös fellépését megkövetelő kihívásai?*

D. B.: Hosszú ideje a legösszetettebb és legkevésbé kiszámítható biztonsági környezetben élünk. Kelet felé a sokkal asszertívabb Oroszországot látjuk, amely mind a nemzetközi normákat, mind a nemzetközileg elismert határokat megsérti. Dél felé zűrzavart és erőszakot figyelhetünk meg, amely humanitárius katasztrófákat okozott és tömeges migrációs hullámokat indított el. A kibertérben egyre gyakoribb és egyre komolyabb támadásokat észlelünk. Mindezek miatt döntött a NATO arról, hogy megerősíti elrettentési és védelmi képességeit, határozottan fellép a terrorizmus ellen, és egyenlőbbé teszi a szövetségesek közötti tehermegosztást.

Nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy kiválasszuk, mely biztonsági kihívásokkal kívánunk szembenézni. Készen kell állnunk és felkészültnek kell lennünk arra, hogy minden hadszíntéren cselekedni tudjunk: a szárazföldön, a tengeren, a levegőben és a kibertérben egyaránt. Elkötelezettek vagyunk amellett, hogy minden szövetségest megvédjünk a fenyegetések ellen, érkezzenek azok bármely irányból.

Cs. V. T.: A NATO új típusú biztonsági kihívásokkal foglalkozó részlegét (*Emerging Security Challenges Division*) 2010-ben alapították. Azóta számos új típusú kihívást láthattunk (például a kibertérben), míg számos ismert kihívás új formában jelent meg (például a hibrid hadviselés). Mit tehet a részleg ezek kezelése érdekében? Mi az Ön tapasztalata azzal kapcsolatban, ahogy a részleg a NATO intézményrendszerében és a tagállamokkal együttműködve dolgozik?

D. B.: Az Emerging Security Challenges Division annak a válasznak a része, amelyet a NATO a változó biztonsági környezetre adott. A biztonsági környezet komplexitását felismerve a részleg a nem hagyományos kockázatok széles körével foglalkozik és több új kihívással kapcsolatban biztosítja a szükséges szakértelmet. A kibervédelem, a terrorizmus elleni fellépés, az energiabiztonság, a nukleáris politika, a stratégiai szintű elemzés, csakúgy, mint a tudományos és technológiai együttműködés a NATO „Tudomány a békéért és biztonságért” programjában részét képezi tevékenységünknek.

A részleg segíti a NATO-t és a tagállamokat, hogy az új típusú kihívásokkal szemben megfelelő stratégiákat alakíthassanak ki, sőt előre tudják jelezni azokat és hatékonyan fel tudjanak készülni e kihívások kezelésére. A részlegen belül minden csoport szorosan együttműködik a szövetségesekkel, hiszen számos feladatkör, amellyel foglalkozunk, a NATO tevékenységének is alapelemét képezi, mint például a kibervédelem és a terrorizmus elleni fellépés.

A NATO-tagállamokkal folytatott együttműködés mellett számos más szereplővel is együttműködünk, így a NATO különböző testületeivel, bizottságaival, ügynökségeivel – mint például a Transzformációs Parancsnoksággal (*Allied Command Transformation* – a továbbiakban: ACT) vagy a NATO Kommunikációs és Információs Ügynökségével (*NATO Communications and Information Agency* – a továbbiakban: NCIA) és a NATO által akkreditált Kiválósági Központok (*Centres of Excellence*) hálózatával.

Ebben a környezetben a „Tudomány a békéért és biztonságért” program (*Science for Peace and Security* – a továbbiakban: SPS), amelyet én vezetek, egyedülálló keretet kínál arra, hogy a szakértők és a tudományos szakemberek a NATO-tag- és partnerállamok ré-

szeről közösen dolgozzanak különböző, a biztonsággal kapcsolatos problémák megoldásán. Míg az új típusú kihívásokkal foglalkozó részleget 2010-ben hozták létre, az SPS-program gyökerei az 1950-es évekre nyúlnak vissza – valójában a program idén ünnepli fennállásának 60. évfordulóját, ami mutatja sokszínűségét és rugalmasságát, amely által évtizedeken keresztül képes volt alkalmazkodni a szövetség változó biztonsági feladataihoz.

Cs. V. T.: *A partnerekkel folytatott együttműködés – legyen szó állami és nem állami szereplőkről, a civil társadalomról vagy a médiáról – fontosabbnak tűnik, mint valaha. Mi az Önök feladata és az Ön tapasztalata e téren?*

D. B.: A NATO a partnerállamok széles körével rendelkezik, és az SPS-program abban segít, hogy a NATO stratégiai céljait és partnerségi prioritásait kézzelfogható, eredményorientált együttműködés keretében közösen valósítsuk meg.

Mint az SPS-ért és a partnerkapcsolatokért felelős vezető tanácsadó, közelről követem a NATO partnerségi prioritásainak megvalósítását, és aktívan keresem az olyan lehetőségeket, amelyek által a partnerállamok gyakorlati együttműködést tudnak kialakítani az SPS-program keretében. Nagy örömmre szolgál, hogy a héten az SPS Információs Nap alkalmából Magyarországon lehetek és kapcsolatokat építhetek a magyar tudományos és szakértői közösséggel. Ennek részeként feltérképezhetjük, hogy hogyan tudunk a továbbiakban együttműködni az SPS-program keretében. A rendezvényen több partnerállam képviselői is részt vesznek, és remélem, ez lehetővé teszi a kapcsolatépítést, valamint konkrét javaslatok megfogalmazását az SPS-programon belül.

A partnerség az SPS-program alapeleme: minden tevékenységben legalább egy NATO-tagállam és egy partnerállam vesz részt. Ma az SPS-program keretében a tagállamok mintegy 30 partnerállammal működnek együtt Kolumbiától Japánon és Mauritánián át Moldováig, körülbelül 150 konkrét projekt keretében. A képzések, workshopok és többéves projektek résztvevői között megtaláljuk a kutatókat, szakértőket, gyakorlati szakembereket és kormányzati alkalmazottakat egyaránt. A civil társadalom tagjai is részt vehetnek az SPS tevékenységeiben – szerepvállalásukat elsősorban a biztonság humán és társadalmi aspektusait felölélő területeken láthatjuk, mint például a „Nők, béke és biztonság” programban, ahol fontos hozzáadott értéket képviselnek.

Az együttműködés ilyen sok és sokféle szereplővel időnként valóban kihívásokat tartogat, azonban a több évtizedes tapasztalatnak köszönhetően az SPS-program átlátható folyamatokon alapul, és tapasztalt kollégák állnak a nemzetközi partnerek rendelkezésére. Mivel napi rutinná vált a közös munka a NATO-tagállamokat és partnerországokat képviselő szervezetekkel, képesek vagyunk minden felmerülő kihívást kezelni már annak korai fázisában.

Végül, de nem utolsósorban annak, hogy az SPS-program a konkrét, gyakorlati együttműködésre összpontosít, komoly diplomáciai értéke is van. Ezért szorosan együttműködünk kollégáinkkal a NATO Public Diplomacy Divisionnál annak érdekében, hogy növeljük az SPS-tevékenységek láthatóságát különböző videóok, a világhálón publikált beszámolók, interaktív térképek által. Aktívan használjuk a közösségi média eszközeit is – Önök is követhetnek minket Twitteren a @NATO_SPS fiókon vagy a www.nato.int/science honlapunkon keresztül.

Cs. V. T.: A „Tudomány a békéért és biztonságért” program a NATO partnerségi és kapcsolattartási eszközeinek egyik különleges eleme, amely széles körben, sokféle szereplővel teszi lehetővé az együttműködést. Melyek a fő tevékenységi területek, és mi a legfontosabb haszna azoknak a projekteknek, amelyeket az SPS keretében valósítanak meg?

D. B.: Az SPS-program földrajzi és tematikus értelemben is nagyon színes háttérű szakembereket és tudósokat hoz össze több kulcsfontosságú területen. Ezek között megtaláljuk a már említett új típusú kihívásokat – a kibervédelmet, a terrorizmus elleni fellépés vagy a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris anyagok elleni védelmet –, a fejlett technológiák biztonsági aspektusainak kutatását, valamint a biztonság humán és társadalmi aspektusait, mint például az ENSZ BT 1325. sz. határozata értelmében a nők szerepének növelését és helyzetének javítását célzó tevékenységeket.

Konkrét példaként említhetjük, hogy Magyarország Irakkal együttműködve 2016-ban támogatta a rögtönzött robbanóeszközök (IED) felderítését célzó kiképzési tevékenységet Jordániában.

Ma az SPS-program egyre inkább az igényeket követve számos partnerállammal a humán kapacitásokat növelő tevékenységet támogat és valósít meg. Ezek a programok közvetlenül is hozzájárulnak a NATO partnerségi prioritásaihoz, így például a védelmi kapacitásfejlesztéshez, az Ukrajnának biztosított átfogó támogatáshoz, vagy a déli szomszédságban a stabilitás erősítéséhez.

Tematikusan jelenleg nagy az érdeklődés a kibervédelmi programok, különösen az egyéni partnerre szabott, alapozó és haladó szintű moduláris tréningek és képzések iránt, mint ahogy a kvantum technológiára, adathalmazokra (*big data*) vonatkozó kutatások iránt is. Ugyancsak ilyen kulcsterület, ahol az elmúlt időszakban felélénkült a NATO szerepvállalása, a terrorizmus elleni fellépés technikai aspektusai (robbanószerek érzékelése, szenzorok és érzékelők fejlesztése).

Növekedett azoknak az SPS-programjavaslatoknak is a száma, amelyek fejlett technológiák fejlesztésével, humán és társadalmi biztonsági kérdésekkel, így például a nők helyzetének javításával foglalkoznak. Ugyanakkor például a környezetbiztonsággal foglalkozó projektek iránti érdeklődés fokozatosan csökkent.

Az együttműködés az SPS-program keretében többféle előnnyel is jár. Először is, a tevékenységek konkrét megoldásokat kínálnak egyes biztonsági problémákra, továbbá segítik más országok kapacitásbővítését, valamint hozzájárulnak a civil tudományos kutatás-fejlesztéshez. Különösen a többéves SPS-projektek előnyösek a NATO-tagállamok és -partnerállamok intézményei számára. Azáltal, hogy 29 NATO-tagállam és 41 -partnerállam kutatóit fogja össze, az SPS fontos nemzetközi tudományos hálózatokat képvisel és fejleszt. A többéves programoknak emellett az is céljuk, hogy fiatal kutatókat vonjanak be, ezáltal is fokozva a tudományos ismeretek cseréjét a szakemberek következő generációjának tagjai körében.

Cs. V. T.: Köszönöm, hogy sűrű programja ellenére időt szakított az interjúra, és további munkájához sok sikert kívánok, minél több konkrét eredménnyel és tartós kapcsolat kialakításával.